

Original Article

Role of Perceptions of Parental, Problem Solving, and Self-Regulation in Predicting Incidence of High-Risk Behaviors among Students in Kermanshah City, Iran

Jahangir Karami^{1*}, Yasamin Fayazi²

¹Department of Psychology, School of Social Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran

²School of Social Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran

Received: 3 May, 2014   Accepted: 16 Sep, 2014

Abstract

Background & Objectives: Given the importance of understanding the underlying causes of risky behavior, the purpose of present study was to investigate the role of perceptions of parental scale, problem solving, and self-regulation in predicting incidence of high-risk behaviors among students in Kermanshah city, Iran.

Materials & Methods: The study population included all school students (First to third grades) in Kermanshah, where 300 people of them were selected using cluster sampling multi-stage. Data analysis was performed using simultaneous and stepwise discriminate analysis method. Data were collected by high-risky behavior and self-regulation questionnaires, problem solving inventory, and perceptions of parental scale.

Results: Result of data analysis showed that self-regulation, method of problem solving and perceptions of parental, plays an important role in predicting high-risk behaviors. Data analysis based on stepwise discriminate analysis showed that most of the structural coefficient related to self-regulation, self-control (one of the components of the problem solving method), Perceptions of Parental and father involvement (one of the components of the Perceptions of Parental), respectively. In other words, these features have the greatest role in predicting high-risk behaviors.

Conclusion: It can be concluded that the family environment and cognitive variables have a significant role in risky behaviors.

Keywords: Perceptions of Parental, Problem Solving Method, Self-Regulation, High-Risk Behaviors, Students

*Corresponding author:

E-mail: J.karami@razi.ac.ir

مقاله پژوهشی

نقش شیوه فرزندپروری والدین، شیوه حل مسئله و خودتنظیمی در بروز رفتارهای پرخطر

جهانگیر کرمی^{۱*}، یاسمین فیاضی^۲

^۱گروه روانشناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران
^۲دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

دریافت: ۹۳/۲/۱۳ پذیرش: ۹۳/۶/۲۵

چکیده

زمینه و اهداف: با توجه به اهمیت شناخت عوامل زمینه ساز بروز رفتارهای پرخطر پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش شیوه فرزندپروری والدین، شیوه حل مسئله و خودتنظیمی در پیش بینی بروز رفتارهای پرخطر دانش آموزان شهر کرمانشاه انجام گرفت.
روش بررسی: جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش آموزان اول تا سوم دبیرستان شهر کرمانشاه بود که با استفاده از نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای، تعداد ۳۲۰ نفر از آن ها انتخاب شدند. در این پژوهش، تحلیل داده ها با روش آماری تحلیل ممیز به شیوه همزمان و گام به گام انجام شد. ابزار گردآوری داده ها عبارت بود از: پرسشنامه رفتارهای پرخطر، پرسشنامه خودتنظیمی، پرسشنامه حل مسئله و مقیاس ادراک شیوه والدین.
یافته ها: نتایج تحلیل داده ها نشان داد که خود تنظیمی، حل مسئله و شیوه فرزندپروری والدین در پیش بینی رفتارهای پرخطر نقش دارند. نتایج تحلیل داده ها بر اساس تحلیل ممیز گام به گام نشان داد که بیشترین ضریب ساختاری به ترتیب به خودتنظیمی، کنترل شخصی (از ابعاد شیوه حل مسئله)، شیوه فرزندپروری والدین و درگیری پدر (از ابعاد شیوه فرزندپروری والدین) مربوط است. یعنی این ویژگی ها به ترتیب بیشترین نقش را در پیش بینی رفتارهای پرخطر دارند.

نتیجه گیری: با توجه به نتایج پژوهش می توان گفت که محیط خانواده و متغیرهای شناختی نقش به سزایی در بروز رفتارهای پرخطر دارند.

کلید واژه ها: شیوه فرزندپروری والدین، شیوه حل مسئله، خودتنظیمی، رفتارهای پرخطر، دانش آموزان

*ایمیل نویسنده رابط: J.karami@razi.ac.ir

مقدمه

خود نخواهند داشت. با این وصف بررسی ها نشان می دهند نوجوانانی که رابطه مطلوب تری با والدین خود دارند، تمایل کمتری به هم رنگی با گروه همسالان نشان می دهند (۴). در نظریه خودتعیین گری از سه نوع سبک فرزندپروری سخن به میان آمده است: درگیری، حمایت از خودمختاری و گرمی. درگیری اشاره به فرصت هایی دارد که والدین به کودک اختصاص می دهند. والدین درگیر تلاش بیشتری برای نگهداری از فرزندان به خرج می دهند و وقت بیشتری با فرزندان می گذرانند. درگیری والدین درجه ای است که والدین فعالیت های مورد علاقه فرزندشان را می شناسند، به آن علاقمندند و فعالانه در آن مشارکت می کنند. به عبارت دیگر درگیری میزانی از توجه مثبت والدین برای تربیت فرزند و وقت گذاشتن برای این عمل را شامل می شود. حمایت از خودمختاری به درجه ای که والدین برای فعالیتهای کودک ارزش

نوجوانی اغلب به عنوان زمان افزایش درگیری در رفتارهای پرخطر در نظر گرفته می شود (۱). تغییرات روانی، اجتماعی، شناختی و بیولوژیکی در دوره نوجوانی، فرصت های تحولی بی شماری را برای نوجوان فراهم می سازد تا در رفتارهایی درگیر شود که به طور ضمنی، در اتخاذ سبک زندگی همراه با سلامت و یا به خطر انداختن سلامت اهمیت دارد (۲). باید تغییرات احساسی و فیزیکی و شرایط اجتماعی و خانوادگی آن ها را در گرایش به خطرپذیری در نظر گرفته شود؛ چرا که وقوع و گسترش جرم در دوره های جوانی و نوجوانی از ارتکاب به رفتارهای پرخطر در دوره های راهنمایی و دبیرستان آغاز می شود (۳). زیرا با انتقال از کودکی به نوجوانی میزان روابط با همسالان افزایشی چشمگیر پیدا می کند. این موضوع تا اندازه ای بر ای والدین نگران کننده است زیرا گمان می کنند که دیگر کنترلی بر روی فرزندان

های ضعیف دانشگاهی را در پی دارد، پیشگیری می کند و فراوانی آنها را کاهش می دهد (۱۳). پژوهش ها نشان می دهد که هر چه فرد توانایی بیشتری در حل مسئله داشته باشد، به همان اندازه در زندگی خود موفق تر و سالم تر خواهد بود. (۱۲). پژوهشی نشان داد که به کارگیری آموزش حل مسئله خانواده محور می تواند در بهبود و تکمیل فرایند درمانی ترک اعتیاد مددجویان به عنوان یک روش غیر دارویی مفید و مؤثر باشد (۱۴). نتایج یک پژوهش نشان داد که تفاوت معنی داری بین دو گروه (گروه سطح حل مشکل بالا و پایین) در نمره سلامت و انجام رفتارهای پرخطر وجود دارد (۱۵). در یک پژوهش بین مهارت حل مسئله و مصرف قرص اکستاسی نوجوانان ارتباط معناداری وجود داشت، به طوری که ۹۳٪ درصد از نوجوانانی که دارای مهارت حل مسئله خوب بودند، قرص اکستاسی را مصرف نمی کردند و ۲۸ درصد که مهارت پایین حل مسئله را دارا بودند بیشترین میزان مصرف اکستاسی را داشتند. یافته ها نشان داد اختلاف بین میزان های مصرف در میان نوجوانان با سطح های گوناگون مهارت حل مسئله، از لحاظ آماری معنادار است (۱۶).

از متغیرهای دیگر که ممکن است در بروز رفتارهای پرخطر نقش داشته باشند خودتنظیمی می باشد. خودتنظیمی، توانایی مشارکت فعال از نظر فراشناختی، انگیزشی و رفتاری در فرایند یادگیری است (۱۷). پژوهش های اخیر نشان می دهد که تفاوت های فردی در خودتنظیمی، ممکن است مشارکت در فعالیت های مخاطره آمیز را توضیح دهد (۱۸). سطوح بالای خودتنظیمی با رفتارهای سازگارانه و انعطاف پذیر در کودکان، نوجوانان و بزرگسالان مرتبط است و سطوح پایین خودتنظیمی به طور معمول با سطوح بالاتری از رفتارهای ضداجتماعی، استفاده از مواد مخدر و تجاوز مرتبط است (۱۱). یک تحقیق طولی دراز مدت بر اهمیت خودتنظیمی و استعداد بروز رفتارهای پرخطر در اوایل نوجوانی و تأثیر فشار منفی همسالان به عنوان فرایندهای که از طریق آن رفتارهای پرخطر افزایش می یابد، تأکید می کند (۱۹). در پژوهش دیگری نشان داده شد که خود تنظیمی شناختی، و یا عملکرد اجرایی، ارتباط بیشتری با فعالیت های پرخطر آمیز دارد. در مقابل، سبک های ضعیف تنظیم احساسات، مشارکت بیشتر در رفتارهای مخاطره آمیز مانند: سیگار کشیدن، و همچنین ناشی از رفتارهای مشکل زا مانند مصرف الکل را پیش بینی می کند (۱۸). در یک پژوهش، خودتنظیمی با روش فرزندپروری مرتبط بود و خودتنظیمی پایین تر مصرف الکل را در نوجوانان افزایش می داد (۲۰). پژوهش دیگری نشان داد که تنها در میان دانش آموزان در معرض خطر بالا، رفتار مخمل در کلاس درس به طور معناداری با مصرف مواد بیشتر شده است و سطح بالاتری از درک دخالت والدین، حمایت از خودمختاری و خودتنظیمی بالاتر پیش بینی کننده نتایج و پیامد های بهتر برای همه دانش آموزان (پرخطر و کم خطر) است (۲۱). در یک تحقیق، تمام مولفه های ادراکات محیط خانوادگی (پذیرش و حمایت خودمختاری پدر و مادر)، باورهای انگیزشی (اهداف تبحری، عملکردی، رویکردی، عملکردی اجتنابی و خودکارآمدی) و یادگیری خودتنظیمی (راهبردهای

قائل می شوند، کودکان را برای حل مسئله تشویق می کنند و به آنان حق انتخاب و شرکت در تصمیم گیری را می دهند، اشاره دارد. گرمی والدین اشاره به پاسخگو بودن، حساسیت و با توجه بودن والدین دارد، والدین با سبک گرمی مشوق، استوار و صمیمی هستند (۵).

میزان درگیری و آگاهی والدین از فعالیت های فرزندانشان با رفتارهای پرخطر ارتباط دارد و این رابطه درباره پدر تا حدی بیش از مادر می باشد (۶). رفتارهای فرزندپروری به طور نزدیکی با بسیاری از جنبه های رشد کودک و نوجوان مرتبط شده است (۷). بسیاری از ابعاد رابطه والد-نوجوان ممکن است در سلامت نوجوان و رشد رفتارهای پرخطر در وی نقش داشته باشد از جمله گرمی والدین در برابر بی تفاوتی و سردی، پذیرش در برابر رد، ساختار در برابر هرج و مرج، استقلال در برابر کنترل زیاده از حد، دخالت در مقابل غفلت، سخت گیری در مقابل سهل گیری، نظم و انضباط مداوم در برابر ناسازگاری و ارتباط در مقابل فاصله گیری. سبک های فرزندپروری در این زمینه نقش اصلی را بر عهده دارند (۸). فرزندپروری مقتدر که با درجه بالایی از گرمی و حمایت والدین، مشارکت در امور خانواده، سطوح بالای نظارت شناخته می شود، از شیوه های فرزندپروری ایده آل است (۷) و این نوجوانان نسبت به نوجوانانی که در دیگر سبک های فرزند پروری رشد کرده اند، با رفتارهای پرخطر کمتری درگیر می شوند (۹). در یک محیط خانوادگی بی کفایت، بالاترین مشکلات رفتاری دیده می شود، این نوجوانان در سازش با محیط دچار مشکل می شوند و گرایش به بزهکاری و رفتار ضد اجتماعی در این نوجوانان بیشتر است (۱۰). یک تحقیق نشان داد که صرف نظر از نژاد، جوانان و نوجوانان که روش پدر و مادر خود را شیوه فرزند پروری مقتدر درک کرده بودند کمتر از کسانی که پدر و مادر خود را مستبد، سهل گیر و بی تفاوت درک کرده بودند، در رفتارهای پرخطر برای سلامتی شان درگیر شده بودند (۹). محققان نتیجه گرفتند که نظارت والدین، ارتباطات شفاف و باز پدر و مادر-کودک و کیفیت بالای رابطه پدر و مادر-کودک از درگیر شدن کودک در رفتار پرخطر جلوگیری می کند (۷). پژوهش دیگری نشان داد که سبک های فرزندپروری مقتدر با دلبستگی ایمن در ارتباط بودند، در حالی که سبک های فرزند پروری مستبدانه و سهل انگار با دلبستگی ناامن همراه شد. دلبستگی ناامن با سطح کم خود مقررات مرتبط بود در حالی که دلبستگی ایمن با سطح بالا خودتنظیمی همراه بود. سطح خود تنظیمی پایین افزایش استعداد ابتلا به اعتیاد نوجوان را پیش بینی می کند (۱۱).

از جمله سازه هایی که ممکن است با ارتکاب نوجوانان به رفتارهای پرخطر رابطه داشته باشد، مهارت حل مسئله است. حل مسئله نوعی از مقابله متمرکز بر مشکل است و موجب خط مشی های هدفمندانه ای می شود که افراد به وسیله آن مسئله را تعریف کرده و راه حل های مختلف را تولید نموده، تصمیم گیری کرده و یک راه حل را انتخاب می کنند (۱۲). رویکرد حل مسئله از رفتارهای پرخطر زودرس که خشونت، سوء مصرف مواد، انزوای اجتماعی، ارتباطات اجتماعی ضعیف، ضعف همدلی و دستاورد

در حد قابل قبولی است (۲۵). مقدار آلفای کرونباخ برای این پرسشنامه، در پژوهش حاضر ۰/۷۴ به دست آمد.

- **مقیاس ادراک شیوه والدین (POPS)** در سال ۱۹۹۴ توسط رابینز و بر اساس نظریه خودتعیین گری تدوین شده است. این ابزار ۶ زیرمقیاس درگیری مادر، حمایت مادر از خودمختاری، گرمی مادر، درگیری پدر، حمایت پدر از خودمختاری و گرمی پدر را می سنجد. اعتبار زیرمقیاس های حمایت از خودمختاری مادر/پدر به ترتیب در مطالعه اصلی ۰/۸۰ و ۰/۸۳ به دست آمده است (۲۶). در سایر مطالعات، شیرکف و رایان (۲۰۰۱) و رایان و همکاران (۲۰۰۵) ضرایب آلفای ۰/۸۵ تا ۰/۹۲ را برای حمایت از خودمختاری مادر و پدر ذکر کرده اند. در مطالعه مقدماتی تنهای رشوانلو (۱۳۸۷) نیز آلفای ۰/۸۲ تا ۰/۹۳ را برای زیرمقیاس ها و ۰/۸۳ را برای کل مقیاس به دست آوردند (۲۶). ضریب آلفای کرونباخ برای نمره کل پرسشنامه در این پژوهش ۰/۷۸ به دست آمد.

یافته ها

بر اساس نتایج به دست آمده و میزان گرایش افراد به رفتارهای پرخطر، بر اساس خودگزارشی هایی که در پرسشنامه رفتارهای پرخطر صورت گرفت، ۱۴۹ نفر از نمونه پژوهش در گروه یک (گروه بدون رفتار پرخطر) و ۱۴۸ نفر نیز در گروه دو (گروه دارای رفتار پرخطر) قرار گرفتند.

نتایج به دست آمده نشان می دهد که میانگین خرده مقیاس های شیوه فرزند پروری (درگیری مادر، حمایت مادر از خودمختاری، گرمی مادر، درگیری پدر، حمایت پدر از خودمختاری، گرمی پدر) در گروه بدون رفتار پرخطر به ترتیب ۱۴/۴۰، ۹/۶۹، ۱۲/۸۲، ۱۵/۳۴، ۱۶/۹۰ و ۲۱/۱۰ می باشد و در گروه دارای رفتار پرخطر به ترتیب ۱۴/۴۹، ۱۱/۲۶، ۱۵/۹۸، ۱۴/۹۹، ۱۸/۶۶، ۲۵/۳۰ می باشد. میانگین شیوه فرزندپروری در گروه بدون رفتارهای پرخطر ۹۰/۲۷ و در گروه دارای رفتارهای پرخطر ۱۰۰/۷۰ می باشد. بر این اساس میانگین نمره کل حل مسئله در گروه بدون رفتارهای پرخطر، ۱۰۴/۷۸ و در گروه دارای رفتارهای پرخطر، ۱۱۲/۳۱ می باشد. میانگین خودتنظیمی در گروه بدون رفتار پرخطر ۵۲/۷۵ و در گروه دارای رفتار پرخطر، ۴۸/۳۰ می باشد (جدول ۱).

برای بررسی نقش ترکیب خطی متغیرهای خود تنظیمی، ادراک فرزندپروری والدین و حل مسئله برای پیش بینی بروز رفتارهای پرخطر از تحلیل ممیز استفاده شد و همه متغیرها به روش همزمان و سپس گام به گام وارد معادله ممیز شدند. نتایج تحلیل ممیز به هر دو روش در جدول ۲ آمده است.

همانطور که در جدول بالا مشاهده می شود، همبستگی متعارف در روش همزمان ۰/۴۵ و در روش گام به گام ۰/۴۲ است. یعنی ترکیب خطی متغیرها در روش همزمان ۴۵ درصد واریانس رفتارهای پرخطر (متغیر وابسته) را تبیین می کند و در روش گام به گام این ترکیب ۴۲ درصد واریانس رفتارهای پرخطر را تبیین می کند، در واقع ترکیب خطی این متغیرها پیش بین خوبی برای بروز رفتارهای پرخطر می باشد.

شناختی، فراشناختی و مدیریت منابع)، دو به دو با هم همبستگی دارند و یادگیری خودتنظیمی به خوبی از طریق باورهای انگیزشی و ادراکات محیطی پیش بینی و تبیین شده است (۵).

بر این اساس و با توجه به اهمیت موضوع، هدف از این تحقیق دستیابی به یک معادله پیش بینی بر اساس متغیرهای پژوهش (شیوه فرزند پروری والدین، خود تنظیمی و شیوه حل مسئله) برای رفتارهای پرخطر می باشد.

مواد و روش ها:

طرح پژوهش: پژوهش حاضر یک پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است.

جامعه، نمونه و روش نمونه گیری: جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش آموزان دبیرستانی دختر و پسر مشغول به تحصیل در مدارس دولتی شهر کرمانشاه بود. در این پژوهش با استفاده از جدول مورگان، ۳۲۰ نفر به روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای به عنوان نمونه انتخاب شدند و به پرسشنامه های تحقیق پاسخ دادند.

ابزار:

- **پرسشنامه رفتارهای پرخطر** این پرسشنامه توسط شجاعی باغبینی (۱۳۸۷)، ساخته شده و اطلاعاتی درباره فرد و شماری از رفتارهای پرخطر که شامل فرار از منزل، مصرف سیگار، مواد، الکل و رابطه جنسی زودرس و دستگیری را در برمی گیرد (۲۲). ضریب پایایی پرسشنامه سنجش رفتارهای پرخطر ۰/۷۱ بدست آمده است (۲۳). در این پژوهش آلفای کرونباخ برای پرسشنامه رفتارهای پرخطر ۰/۸۷ به دست آمد.

- **پرسشنامه خودتنظیمی** این پرسشنامه توسط بوفارد و همکارانش (۱۹۹۵) بر اساس نظریه شناختی بندورا طراحی شده و توسط کدیور (۱۳۸۰) در ایران هنجاریابی شده است. برای تعیین روایی سازه آن نتایج تحلیل عاملی نشان داده است که این ابزار قادر است ۵۲ درصد از واریانس خودتنظیمی را تبیین نماید. همچنین کدیور (۱۳۸۰) ضریب پایایی کلی پرسشنامه را بر اساس آلفای کرونباخ ۰/۷۱ گزارش کرده است (۲۴). آلفای کرونباخ در این پژوهش ۰/۷۲ به دست آمد.

- **پرسشنامه حل مسئله (PSI)** توسط هینز و پترسن (۱۹۸۲) برای سنجش درک پاسخ دهنده از رفتارهای حل مسئله شان تهیه شده است. این پرسشنامه بر مبنای چرخش تحلیل عاملی دارای ۳ زیرمقیاس اعتماد به حل مسائل (PSC)، سبک گرایش-اجتناب (AA) و کنترل شخصی (PC) است. این پرسشنامه همسانی درونی نسبتاً بالایی با مقادیر آلفای بین ۰/۷۲ تا ۰/۸۵ در خرده مقیاس ها (PSC: ۰/۷۲؛ AA: ۰/۸۴؛ PSC: ۰/۸۵) و برای مقیاس کلی دارد. پایایی بازآزمایی نمره کل پرسشنامه در فاصله دو هفته در دامنه ای از ۰/۸۳ تا ۰/۸۹ گزارش شده که بیانگر این است که پرسشنامه حل مسئله، ابزاری پایا برای سنجش توانایی حل مسئله است. این پرسشنامه توسط رفعتی و خسروی در سال ۱۳۷۵ ترجمه و برای اولین بار در ایران استفاده شد. آلفای کرونباخ به دست آمده در پژوهش بذل (۱۳۸۳) ۰/۶۶ گزارش شده است که

مقیاس گرمی پدر در جایگاه دوم قرار دارد. خرده مقیاس درگیری مادر با ۰/۰۴ کمترین ضریب ساختاری را دارد.

همان گونه که در جدول ۴ آمده است، بیشترین ضریب ساختاری به ویژگی نمره کل شیوه فرزندپروری تعلق دارد. خرده

جدول ۱: mean+ sd

متغیر	گروه ۱: بدون رفتارهای پرخطر		گروه ۲: دارای رفتارهای پرخطر		کل
	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	
ادراک فرزند پروری	۱۴/۴۰	۱/۸۳	۱۴/۴۹	۲/۳۰	۲/۰۷
	۹/۶۹	۴/۱۹	۱۱/۲۶	۴/۹۷	۴/۶۶
	۱۲/۸۲	۵/۵۶	۱۵/۹۸	۷/۹۹	۷/۰۵
	۱۵/۳۴	۳/۶۲	۱۴/۹۹	۳/۴۱	۳/۵۲
رشد مسئله	۱۶/۹۰	۴/۱۵	۱۸/۶۶	۴/۶۴	۴/۴۸
	۲۱/۱۰	۶/۷۶	۲۵/۳۰	۹/۰۷	۸/۲۵
	۹۰/۲۷	۱۶/۶۲	۱۰۰/۷۰	۲۰/۲۲	۱۹/۲۰
	۲۹/۰۰۶	۶/۵۳	۳۰/۵۸	۶/۹۹	۶/۸۰
خودتنظیمی	۴۸/۵۷	۸/۸۲	۵۲/۰۷	۸/۱۵	۸/۶۶
	۱۷/۶۴	۵/۷۸	۲۰/۴۱	۴/۳۱	۵/۲۸
	۱۰۴/۷۸	۱۵/۳۰	۱۱۲/۳۱	۱۴/۵۰	۱۵/۳۵
	۷۵/۵۲	۶/۶۹	۴۸/۳۰	۷/۴۵	۷/۴۱

جدول ۲: خلاصه یافته های تابع ممیز متعارف به روش تحلیل همزمان و گام به گام

اطلاعات مهم مربوط به تابع ممیز	روش همزمان	روش گام به گام
تعداد تابع	۱	۱
مقدار ویژه	۰/۲۶	۰/۲۲
درصد واریانس	۱۰۰	۱۰۰
درصد تراکمی	۱۰۰	۱۰۰
همبستگی متعارف	۰/۴۵	۰/۴۲
لامبدای ویلکز	۰/۷۹	۰/۸۱
مجذور کای	۶۸/۲۸	۵۸/۸۵
درجه آزادی	۱۱	۴
سطح معنی داری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
مرکز واره داده ها	-۰/۵۱	-۰/۴۶
	۰/۵۱	۰/۴۷
پیش بینی عضویت گروهی	۶۸/۷	۶۷

جدول ۳: خلاصه یافته های تحلیل ممیز به روش گام به گام برای متغیرهای وارد شده

گام	متغیر وارد شده	لامبدای ویلکز	df ₁	df ₂	df ₃	F آماره	df ₁	df ₂	سطح معنی داری
۱	خودتنظیمی	۰/۹۱	۱	۱	۲۹۵	۲۹/۲۵	۱	۲۹۵	۰/۰۰۱
۲	کنترل شخصی	۰/۸۶	۲	۲	۲۹۵	۲۲/۶۲	۲	۲۹۵	۰/۰۰۱
۳	شیوه فرزندپروری	۰/۸۳	۳	۳	۲۹۵	۲۰/۰۲	۳	۲۹۵	۰/۰۰۱
۴	درگیری پدر	۰/۸۱	۴	۴	۲۹۵	۱۶/۲۴	۴	۲۹۵	۰/۰۰۱

در جدول ۳ تحلیل ممیز به روش گام به گام آمده است.

جدول ۴: ضرایب استاندارد، غیراستاندارد و ساختاری به روش همزمان

کد	متغیر پیش بین	ضرایب استاندارد تابع	ضرایب غیراستاندارد تابع	ضرایب ساختاری
X1	خودتنظیمی	-۰/۵۸	-۰/۳۳	-۰/۶۱
X2	شیوه فرزندپروری والدین			۰/۵۴
X3	کنترل شخصی	۰/۲۴	۰/۰۷	۰/۵۲
X4	گرمی پدر	۰/۴۷	-۰/۱۰	۰/۵۱
X5	حل مسئله	۱/۱۲	-۰/۰۸	۰/۴۹
X6	گرمی مادر	۰/۱۷	۰/۰۲	۰/۴۴
X7	سبک گرایش - اجتناب	-۰/۷۸	۰/۰۴	۰/۴۰
X8	حمایت پدر از خودمختاری	۰/۲۵	۰/۰۵	۰/۳۸
X9	حمایت مادر از خودمختاری	-۰/۰۵	-۰/۰۱	۰/۳۳
X10	اعتماد به حل مسئله	-۰/۷۱	-۰/۰۹	۰/۲۲
X11	درگیری پدر	-۰/۲۶	-۰/۰۷	-۰/۰۹
X12	درگیری مادر	۰/۲۴	۰/۱۱	۰/۰۴

جدول ۵: ضرایب استاندارد، غیراستاندارد و ساختاری به روش گام به گام

کد	متغیر	ضرایب استاندارد تابع	ضرایب غیراستاندارد تابع	ضرایب ساختاری
X _۱	خودتنظیمی	-۰/۴۷	-۰/۰۶	-۰/۶۶
X _۲	کنترل شخصی	۰/۵۲	۰/۱۰	۰/۵۷
X _۳	شیوه فرزندپروری	۰/۵۸	۰/۰۳	۰/۵۹
X _۴	درگیری پدر	-۰/۲۹	-۰/۰۸	-۰/۱۰
	مقدار ثابت	-	-۰/۳۰	-

در جدول ۵ ضرایب استاندارد، غیراستاندارد و ساختاری به روش گام به گام آمده است. با استفاده از ضرایب غیراستاندارد که در جدول ۵ آمده است، معادله‌ی تابع ممیز را می‌توان به دست آورد. بنابراین با قرار دادن نمره‌ی هر فرد در متغیرهای مربوط در تابع، تعلق فرد به گروه ۱ (گروه بدون رفتار پرخطر) و یا گروه ۲ (گروه دارای رفتارهای پرخطر) به دست می‌آید. با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان معادله‌ی ممیز به روش گام به گام را به شکل زیر نوشت:

$$D = y' = -0.30 - 0.06(X_1) + 0.10(X_2) - 0.03(X_3) - 0.08(X_4)$$

بحث

این پژوهش با هدف رسیدن به یک معادله پیش بینی برای بروز رفتارهای پرخطر در نوجوانان صورت گرفت و نتایج نشان داد که نمره کل شیوه فرزندپروری والدین، خرده مقیاس کنترل شخصی از زیر مقیاس های حل مسئله و خودتنظیمی قادر به پیش بینی رفتارهای پرخطر هستند. در پژوهش وانگ (۲۰۰۸)، ژان اچ، ایکسیاوجیا (۲۰۰۱) و زینالی و همکاران (۲۰۱۳) میان فرزند پروری والدین، خودتنظیمی و رفتارهای پرخطر رابطه وجود داشته است. بنابراین با پژوهش حاضر همخوانی می‌باشند. در تبیین این یافته می‌توان از نظریه خودتعیین گری استفاده کرد. بر طبق این نظریه افرادی که از سبک فرزند پروری گرم، درگیر و حامی برخوردار باشند، خودتنظیمی بالاتری خواهند داشت. در صورتی که نوجوان، خودتنظیمی پایینی داشته باشد، در توجه، استدلال انتزاعی، قضاوت، نظارت بر خود و کنترل حرکتی مشکل پیدا می‌کند. در چنین شرایطی فرد به علت این که نمی‌تواند بر خود و رفتارش نظارت کند و توجه کافی را نشان دهد، به احتمال بسیار زیاد با والدین مشکل خواهد داشت و در چنین بافت خانوادگی، (خانواده ای که حمایت گر نیستند و رابطه خوبی با نوجوان برقرار نکرده اند)، این مشکلات با وسعت بیشتری نمایان شده و منجر به اختلاف و فاصله زیاد میان نوجوان و والدین خواهد شد. چنین درگیری هایی به علت اینکه نوجوان به خاطر سبک خاص فرزندپروری والدین اش از فقدان مهارت حل مسئله نیز رنج می‌برد، بسیار گسترده می‌شود. بنابر این در مواقع مشکل نمی‌تواند به درستی فکر کرده، قضاوت کند و راه حل درست را انتخاب نماید. در نتیجه از والدین دوری کرده و رهنمود های آنان را مزاحمت یا دخالت در کارهایش قلمداد می‌کند. همانطور که احدی و جمهوری (۱۳۸۶) خاطر نشان کرده اند، با انتقال از کودکی به نوجوانی، میزان رابطه با همسالان افزایش چشمگیر پیدا می‌کند. در چنین مواردی نیز همسالان، به خصوص همسالان منحرف نوجوان، بیشترین نقش را ایفا می‌کنند. به این صورت که بر

احساسات منفی وی دامن زده و برای تسکین آن انجام رفتارهایی مثل سیگار کشیدن، مصرف مواد، یا ارتباط با جنس مخالف را پیشنهاد می‌کنند. از آن جا که نوجوان آینده نگری کمی دارد و نسبت به خود به افسانه شخصی معتقد است، یعنی باور دارد که وقایع زندگی اش از دیگران مستثنی است؛ مثلاً بر این باور است که با مصرف مواد مخدر به صورت تفریحی هرگز معتاد نخواهد شد و اگر اصول بهداشتی را نادیده بگیرد بیمار نخواهد شد، برای تسکین درد روانی که احساس می‌کند، به پیشنهادهای همسالانش پاسخ می‌گوید و بنا بر نظریه اریکسون در این مرحله (هویت در برابر سردرگمی نقش) ناکام مانده و دچار بحران هویت می‌شود و به جای تثبیت هویت خود، به سوی رفتار پرخطر کشیده شده و هویت کاذب به دست می‌آورد. اما نوجوانانی که روابط مطلوبی با والدین خود دارند، تمایل کمتری به همرنگی با گروه همسالان نشان می‌دهند (احدی، جمهوری، ۱۳۸۶) و در مواقع مشکل بهتر می‌توانند تصمیم گیری کرده و راه حل مناسبی را انتخاب کنند. به همین دلیل در چنین خانواده هایی تعارض میان والدین و نوجوانان شدت کمتری دارد و نوجوان ارزش های والدین را درونی می‌کند.

نتیجه گیری

نتایج تحلیل داده ها نشان داد که خودتنظیمی، حل مسئله و شیوه فرزندپروری والدین در پیش بینی رفتارهای پرخطر نقش دارند. به این معنی که هر چه فرد خود تنظیمی و توانایی حل مسئله بالاتری داشته باشد و از والدین گرم و حامی برخوردار باشد، احتمال آن که در گروه دارای رفتارهای پرخطر قرار گیرد کاهش می‌یابد. در واقع با سنجش سطح این متغیرها (شیوه فرزند پروری والدین، خودتنظیمی و شیوه حل مسئله) در فرد می‌توان پیش بینی کرد که یک فرد در گروه دارای رفتارهای پرخطر قرار می‌گیرد یا گروه بدون رفتارهای پرخطر. اما با توجه به این که نمونه حاضر فقط شامل دانش آموزان شهر کرمانشاه می‌باشد، بنابراین پیشنهاد می‌شود در پژوهش های آتی در نمونه‌های آماری دیگر و در شهرها و استان‌های دیگر نیز انجام گیرد. یافته‌های پژوهش حاضر می‌تواند برای برنامه‌های مداخله و کاهش آمار بروز رفتارهای پرخطر و بیماری های مقاربتی به کار برده شود. با توجه به نتایج این پژوهش و نقش انکارناپذیر والدین در بروز رفتارهای پرخطر نوجوانان، باید به والدین نحوه برخورد با نوجوان آموزش داده شود. به مسئولین و مشاوران مدارس نیز توصیه می‌شود که آموزش مهارت های زندگی و شیوه حل مسئله را در برنامه های خود قرار دهند. به مسئولین و دست اندرکاران پیشنهاد می‌شود که در برنامه ریزی - هایشان جهت کاهش رفتارهای پرخطر، نقش عوامل خودتنظیمی و راهبردهای یادگیری خودتنظیمی را در نظر بگیرند.

References

- Lafreniere K.D, Menna R, Cramer K.M. Rebelliousness, Effortful Control, and Risky Behavior: Metamotivational and Temperamental Predictors of Risk-Taking in Older Adolescents. *Journal of Motivation, Emotion, and Personality* 2013; **1**: 62-69.
- Harris K, MullanDuncan G, Boisjoly J. Evaluating the Role of "Noting to Lose" Attitudes on Risky Behavior in Adolescence. *Social Forces* 2002; **80**(3): 89-94.
- ZadehMohammadi A, AhmadAbad Z. [The Co-Occurrence of Risky Behaviors among High School Adolescents in Tehran]. *Journal of Family Research* 2008; **4**(13): 87-100. (Persian).
- Ahadi H, Jomehri F. [Developmental Psychology Adolescence, Adulthood (Early, Middle, Late)]. 6th ed, Tehran, Bonyad pub, 2006. (Persian).
- Kareshki H, Kharrazi S.A, Ejei J, Ghazi Tabatabaee S.M. [Relationships between Environmental perception of Family Motivational Beliefs and Self-regulating Learning]; Testing a causal Model. *Journal of Psychology* 2008; **13**: 190-205. (Persian).
- Stouthamer-Loeber M, Loeber R, Wei E, Farrington David P, Wikstro`m Per-Olof H. Risk and Promotive Effects in the Explanation of Persistent Serious Delinquency in Boys. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 2002; **70**(1): 66-73.
- DeVore Elise R, Ginsburg Kenneth R. The protective effects of good parenting on adolescents, *Curr Opin Pediatr* 2005; **17**(4): 460-465.
- NewmanI Kathy, HarrisonII Lynda, DashiffIII Carol, DaviesIII Susan. Relationships between parenting styles and risk behaviors in adolescent health: an integrative literature review. *Rev Lat Am Enfermagem* 2008; **16**(1): 142-150.
- Clark C, Gross K.H. Adolescent Health-Risk Behaviors. The Effect of Perceived Parenting Style and Race. *Journal for Human Sciences* 2005.
- Henriksen C, Rucker D. Support for the parents of adolescents: A review. *Journal of Adolescence* 1999; **23**: 763-783.
- Zeinali A, Pasha Sharifi H, Enayati M, Asgari P, Pasha G. The mediational pathway among parenting styles, attachment styles and self-regulation with addiction susceptibility of adolescents. *J Res Med Sci* 2011; **16**(9): 23-31.
- Zenoziyan S, Gharaei B, Yazdandoust F. [Problem-solving coping strategies training effectiveness in changing student], *Modern Psychological Studies* (Psychology, University of Tabriz) 2009; **5**(20): 83-101. (Persian).
- Shure M.B, Bailey C, Liaison S. A Problem solving approach to prevention of high-risk behaviors the preschool through the middleschool, Persistently Safe Schools 2006; Collaborating with Students, Families, and Communities.
- Habibi R, Saleh Moghadam A.R, Talayee A, Karimi Muneghy H. [Effects of family-centered problem solving training on self-esteem, drug-dependent patients]. *Hakim Research Journal* 2010; **14**(4): 249-256. (Persian).
- Frauenknechta M, Brylinskya J.A. The Relationship between Social Problem-Solving and High-Risk Health Behaviors among Collegiate Athletes. *Journal of Health Education* 1996; **27** Issue 4: 56-63.
- Sydfatmy N, Khvshnvay Foomani F, Behbahani N, Hosseini F. [The knowledge and practice of adolescent about ecstasy in the West of Tehran], *The Journal of Nursing* Summer 2005; **19**(46): 29-42. (Persian).
- Tavakolizadeh J, Ebrahimi Ghavam S, Farrokhi N.A, Golzari M. [A study on the efficacy of teaching self-regulated learning strategies on mental health in boys studying in second grade of junior-high school in Mashhad]. *Journal of Fundamentals of Mental Health* 2011; **13**: 250-259. (Persian).
- Magar E, Phillips L, Hosie J.A. Self-regulation and risk-taking, School of Psychology, University of Aberdeen. *Personality and Individual Differences*. 01/2008.
- Crockett L, Raffaelli M, Shen Y. Linking Self-Regulation and Risk Proneness to Risky Sexual Behavior: Pathways through Peer Pressure and Early Substance Use, Faculty Publications, Department of Psychology. Paper 132, 2006.
- Gene H, Xiaojia G. Linking parenting processes and self-regulation to psychological functioning and alcohol use during early adolescence. *Journal of Family Psychology* 2001; **15**(1): 59-68.
- Wong Maria.M. Perception of Parental Involvement and Autonomy Support; Their Relations with Self-Regulation, Academic Performance, Substance use and Resilience among Adolescents. *North American Journal of Psychology* 2008; **10** Issue 3: 497.
- Shojaee Baghin S. [The relationship between hope and optimism, with avoiding risky behaviors among girls

- 15 to 18 years old in Kerman], MS Thesis Tabatabai University, 2007. (Persian).
23. Arjang, Hamid. [Self-awareness education on decreasing of high risk behaviors among high school students], M.A. Thesis of Allameh Tabatabaie University, Tehran, 2012. (Persian).
24. Mafakhery A, Motamedi A. [Study of the Qur'an readers and non- Qur'an readers in regulated learning], *Ravanshenasi-va- Din* 2011; 4(2): 67-75. (Persian).
25. Khosravi Z, Drvize-Z, Rafati M. [The role of mood states on ways to assess in female students about their problem-solving abilities], *Andeesheh va raftar* 1998: 4(1). (Persian).
26. Tanhaye Rshvanlv F. [Translated and validated scales of perceived parental practices (POPS)]. Azmoon yar pouya Institute, 2010. (Persian).